

BIBLIOGRAFIEËN EN OEUVRELIJSTEN VAN

BONAS

NEDERLANDSE ARCHITECTEN EN STEDENBOUWKUNDIGEN

Jolinda van der Born-Kok,
André van Deursen
en Jeroen Moerman

1894-1974

Willem van Tijen

Wonen tot geluk maken

W. (Willem) van Tijen (1894-1974)

W. (Willem) van Tijen (1894-1974)

Wonen tot geluk maken

JOLINDA VAN DER BORN-KOK, ANDRÉ VAN DEURSEN EN JEROEN MOERMAN

Bibliografieën en Oeuvrelijsten van Nederlandse Architecten en Stedenbouwkundigen

Onder redactie van HEINO VAN RIJNBERK

Dit boek verschijnt op initiatief van de Stichting Bibliografieën en Oeuvrelijsten van Nederlandse Architecten en Stedenbouwkundigen. De Stichting BONAS inventariseert sinds 1994 het werk van Nederlandse architecten, interieurarchitecten, stedenbouwkundigen en tuin- en landschapsarchitecten. Aan een aantal van deze ontwerpers worden monografieën gewijd in de BONAS-boekenreeks. Daarnaast wordt het door BONAS geïnventariseerde architectonisch erfgoed ook digitaal toegankelijk gemaakt. Op de website www.bonas.nl is de Archiwijzer te vinden, de zoekmachine van BONAS, die zoekmogelijkheden biedt op architect, gebouwtype, locatie en selectieprocedure (o.a. architectuurprijsvragen) en daarnaast een overzicht geeft van wat sinds midden negentiende eeuw in de vaktijdschriften over architecten en hun werk is gepubliceerd.

De volgende personen en instellingen dragen bij aan het werk van de stichting BONAS: Architecten aan de Maas, M.A.M. Bruens, Diederendirrix architectuur & stedenbouw, EGM Architecten, Geurst & Schulze architecten, GGH architecten b.v., A.W. van Herk, Bond Heemschut, Hilberink-Bosch architecten, M.C. Kuipers, B. Laan, O. Macel, Molenaar & Co architecten, Johan van Nieukerken b.v., J.D. Peereboom Voller, Atelier pro architecten, P. Peeters, H.J.M. Ruijsenaars, Scala-architecten, E. Stades-Vischer, R. Stenvert, TWA architecten, A.J.J. Vos, Walraad Architecten, Architectenbureau Marius van den Wildenberg b.v., M. Willinge.

Het onderzoek naar het oeuvre van Willem van Tijen en de publicatie van dit boek werden financieel mede mogelijk gemaakt door Kokon Architectuur & Stedenbouw, Willem van Tijen Stichting, Het Cultuurfonds, Gemeente Rotterdam, Hendrik Mullerfonds en Stichting Volkskracht.

kokon
ARCHITECTUUR & STEDENBOUW

het
cultuurfonds

Volkskracht

Afbeeldingen op het omslag: *voorzijde*: industriegebouw Goudsesingel, Goudsesingel 52, Rotterdam (1945-1949). Trappenhuis, 2024 (foto A. van Deursen); *achterzijde*: Kralingse Plaslaanflat balkonzijde (foto Kokon Architectuur & Stedenbouw). Trap naar clublokaal op de eerste verdieping van het Clubgebouw van de Rotterdamse Zeilvereniging (foto Kokon Architectuur & Stedenbouw). RBM-flat, onderhuis, 1954 (foto Gemeentearchief 's-Gravenhage, Dienst voor de Stadsontwikkeling, nr. 16263).

ISBN 9789464551310

© 2024 Jolinda van der Born-Kok, André van Deursen en Jeroen Moerman, Stichting BONAS
Uitgeverij Verloren
Torenlaan 25, 1211 JA Hilversum
www.verloren.nl

Opmaak: Rombus/Patricia Harsevoort, Hilversum
Beeldbewerking: Coco Bookmedia, Amersfoort
Omslagontwerp: Frederike Bouten, Utrecht
Druk: Wilco, Amersfoort

No part of this book may be reproduced in any form without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

7	Inleiding	59	Noten
9	Leven en werken	65	Oeuvrecatalogus
9	Achtergrond 1894-1926	162	Literatuur
13	Pionier van het nieuwe bouwen 1926-1940	166	Afkorting
20	Stadsvernieuwing en wederopbouw 1940-1955	167	Samenvatting
32	Ontwikkelaar van de standaardgebouwen 1950-1974	169	Register personen, instellingen en bedrijven
		177	Register plaatsen en projecten
		180	Eerder verschenen in deze reeks
41	Nalatenschap en betekenis		
41	Gebouwd erfgoed		
55	Invloed op de architectenwereld		

Groothandelsgebouw, Stationsplein 45, Rotterdam (1945-1952) bij de opening van de Weentunnel, 1952 (SAR).

Inleiding

In 2024 is het honderddertig jaar geleden dat de architect Willem van Tijen (1894-1974) werd geboren, en vijftig jaar dat hij overleed. In 1987 kwam er al een uitgebreide publicatie over hem uit, waarin de auteurs Ton Idsinga en Jeroen Schilt zijn reizen en zijn rol in de naoorlogse wederopbouw beschreven. Nu, 37 jaar later en in het vijftigjarige gedenkjaar van Van Tijen, brengen de Willem van Tijen Stichting, Stichting BONAS en Uitgeverij Verloren in samenwerking met Kokon Architectuur & Stedenbouw een nieuw boek uit over het leven en werk van deze markante architect. De architect die de grondlegger was van de sociale woningbouw, een van de pioniers van het nieu-

we bouwen en wiens ontwerpen bepalend waren voor het aanzien van bebouwd Nederland.

Dit boek is geen vervanging voor het vele werk van Idsinga en Schilt, maar maakt er dankbaar gebruik van. Het borduurt erop voort met nieuwe kennis en inzichten, aangevuld met informatie van Van Tijens kinderen en kleinkinderen. Het beschrijft zijn leven voor hij zich overgaf aan de architectuur. Het gaat in op de wijze waarop hij zich in de architectenwereld een plaats verwierf met zijn visies, ontwerpen en aanpak, om vervolgens stil te staan bij zijn betekenis en invloed. Het sluit af met een uitgebreid overzicht van de werken die Van Tijen naliet.

W. van Tijen, ca. 1950 (privécollectie W. Deeleman-van Tijen).

Leven en werken

Achtergrond 1894-1926

Willem van Tijen werd op 1 februari 1894 geboren in het gezin van Willem van Tijen (1860-1901) en Wilhelmina Maria Laan (1865-1917) en daarmee in een familie die sterk verbonden was met het Nederlandse bedrijfsleven. Van Tijens moeder stamde uit een geslacht dat zijn sporen verdiend had met de oprichting in 1765 van het bedrijf Wessanen & Laan in Wormerveer – het latere Koninklijke Wessanen NV. Van Tijens vader was een Amsterdamse commissionair in effecten en lid van de directie van de in 1855 mede door zijn vader opgerichte firma Willeumier, Van Tijen & Van Laer. Van Tijen had één oudere zus – Jo (M.J. van Tijen; 1890-1946) –, twee oudere broers – Henk (H.W. van Tijen; 1888-1971) en Remmert (1891-1942) – en één jongere broer – Co (J.E. van Tijen; 1897-1958). Ze woonden in Wormerveer – toen nog een klein lintdorp aan de Zaan maar via het spoor richting Alkmaar al met Amsterdam verbonden.

Ondanks de welgestelde achtergrond bestond er een nauwe verbondenheid met het socialistische gedachtegoed van de late negentiende eeuw. Van Tijen herinnerde zich later hoe zijn ouders zich politiek engageerden, zich geraakt voelden door de Dreyfus-affaire en de Boerenoorlog en hoe zijn vader contacten onderhield met de Friese socialisten.¹ De socialistische dichter Henriette G.A. Roland Holst-van der Schalk (1869-1952) was een hechte vriendin van het gezin, en met name van Van Tijens moeder. In 1896 kochten zijn ouders een stuk grond in Oldeberkoop in Friesland met als doel er een coöperatieve woongroep op te richten – een experiment vergelijkbaar met de utopische kolonie Walden in Bussum van de schrijver Frederik van Eeden (1860-1932). Ze ontgonnen en bebosten het land en bouwden er een huis, totdat Van Tijens vader in 1901, slechts 41 jaar oud, overleed, wat meteen ook het einde betekende van het project.

Van Tijens moeder verhuisde met de vijf kinderen naar de Trompenbergerweg in Hilversum, waar ook Henriette Roland Holst woonde. Daar ging Van Tijen in 1907 eerst naar de HBS en vervolgens naar het gymnasium. Tijdens de schooljaren trok hij veel op met A. (Adriaan) Roland Holst (1888-1976), de latere dichter en door hem Jany genoemd, die zowel een neef van hem als van Henriette Roland Holst was. Door zijn nauwe contacten met beiden was Van Tijen toen naar eigen zeggen een ‘overtuigd socialist en pacifist’ geworden.²

In 1914 begon Van Tijen een studie rechten in Amsterdam. De keuze kwam waarschijnlijk voort uit zijn socialistische opvattingen en connecties, maar heel enthousiast lijkt hij niet te zijn geweest. In zijn eigen woorden wilde hij ‘iets maatschappelijks’ doen en rechten was in die tijd één van de weinige opties. Het gaf hem wel de mogelijkheid om uit Hilversum ‘te ontsnappen’ om het veelbelovende Amsterdam te ontdekken. In korte tijd woonde hij op verschillende plaatsen door de stad heen, waaronder in de Pijp, de Indische Buurt en de Oosterparkbuurt. Ook probeerde hij er mee te doen met de socialistische bewegingen, maar hij was daar, opnieuw naar eigen zeggen, niet al te geschikt voor.³

Datzelfde jaar brak de Eerste Wereldoorlog uit en werd Van Tijen gemobiliseerd. Hij kwam als soldaat tussen de Jordaners in het 7^e Regiment Infanterie terecht, dat gelegerd was in het toenmalige Amsterdamse Paleis voor Volksvlucht. Hoewel hij door kon studeren en ook het kandidaatsexamen rechten behaalde, verveelde hij zich er verschrikkelijk. Hij noemde de tijd als soldaat een ‘onvoorstelbare stompzinnigheid’ en zocht naarstig een manier om eronder uit te komen.⁴ Een lichtpunt was dat hij in 1916 W.A. (Mies) Hajema (1898-1998) leerde kennen. Hij kwam haar tegen op de Heiligeweg en ze spraken af elkaar nog eens te ontmoeten. Ze liet hem bij die gelegen-

heid, in het Oosterpark, vier uur wachten, maar blijkbaar was de aantrekkingskracht groot genoeg want het was de start van hun relatie.⁵

Na tweeënhalf jaar militaire dienst vond Van Tijen een manier om eraan te ontsnappen en wel door gebruik te maken van een regeling die personen met een betrekking in Nederlands-Indië (Indonesië) vrijstelde. Hoewel dit een verre reis zou betekenen, en een gevaarlijke in oorlogstijd bovendien, greep hij de kans. Via een oom kreeg hij een aanstelling als ingenieur bij een goudmijn op Sumatra, waarna hem alleen nog het regelen van de reis restte.⁶ Het werd een langere en meer bewogen tocht dan hij zich had kunnen voorstellen. Met een Zweeds houtschip, dat ondanks het gevaar van Duitse U-boten voer, maakte hij de overtocht naar Göteborg en Stockholm. Daar aangekomen kwam hij erachter dat de Russische Revolutie was uitgebroken, wat zijn geplande tocht door Rusland een stuk moeilijker zou maken. Na enkele dagen lukte het hem via Finland Sint-Petersburg te bereiken. Hij trof de stad in chaos aan. Er waren protesten, charges van kozakken en gewerschoten die de hele dag door klonken en een diepe dooi-sneeuw maakte dat de straten vrijwel onbegaanbaar waren. In de trein echter had hij een Zweedse journalist ontmoet, die samen met een tolk naar Sint-Petersburg was gestuurd om er de gebeurtenissen te verslaan, en samen besloten ze de stad te gaan verkennen, als bijna enige buitenlanders die zich niet in hun hotel opsloten. Later, in 1970, memoreerde hij hoe ze het overgenomen winterpaleis bezochten, waar hij 'oneerbiedig' op de troon van de tsaar zat, en ook hoe hij een glimp opving van diezelfde tsaar in een van de vensters van het paleis van Katharina de Grote.⁷ Uiteindelijk verbleef hij drie weken in en rond Sint-Petersburg. De Transsiberië Express reed niet meer, wat hem dwong zijn reis naar Vladivostok te vervolgen in een met soldaten volgestouwde boemeltrein. Het werd een lange en zware tocht, maar eenmaal daar aangekomen verliep de verdere reis naar Nederlands-Indië zonder problemen.⁸

Na vier maanden begon hij in de mijn op Sumatra. Hij woonde in een kampong met vooral Nieuw-Zeelanders en Australiërs maar was verder het grootste deel van de dag de enige westerling tussen de lokale werkers. Zijn bevoorrechte positie maakte dat hij ruim de tijd had om de natuur rond de mijn in te trekken en avondwandelingen te maken. Hoewel hij gewaar-

schuud was voor tijgers en andere gevaren, leek hij ofwel onverschrokken, ofwel enigszins naïef de wildernis te trotseren. Wat diepe indruk maakte was de manier waarop de mensen met de natuur samenleefden. In de kampongs met de grote rieten daken te midden van het weelderige groen zag Van Tijen een harmonie, die hem voor de rest van zijn leven zou bijblijven en hem ook in zijn toekomstige werk als architect zou beïnvloeden.⁹

Het werk in de goudmijn leverde hem veel technische kennis op, wat hem deed besluiten een overstap te maken naar een volgende uitdaging. Hij vertrok naar Java, waar hij in dienst trad van de Irrigatie-dienst. Omdat de inlandse bevoeiingswerken naar mening van de regering te weinig deden voor de afwatering, was Java verdeeld in afdelingen, elk met een

W. van Tijen, 1918. Foto op visum voor de Verenigde Staten (privé-collectie W. Deeleman-van Tijen).

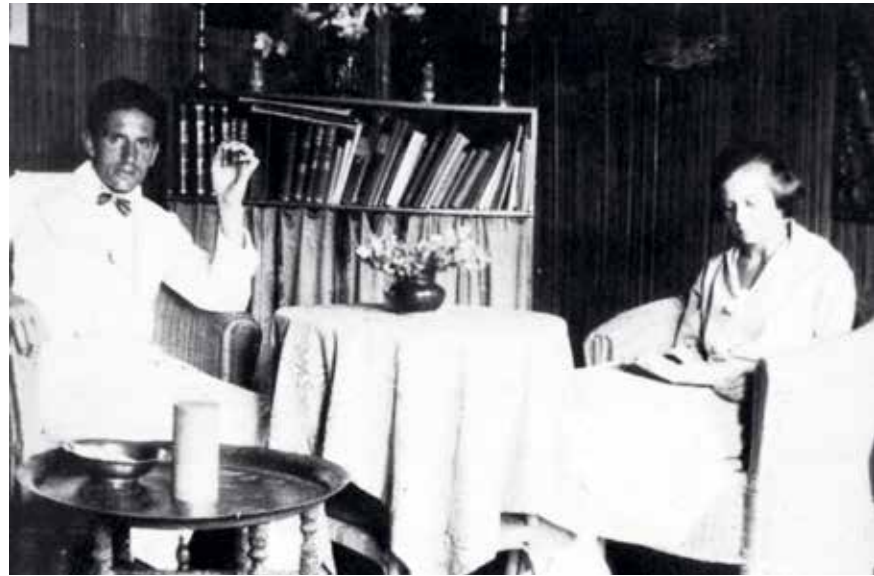
Dienst der Irrigatie die ressorteerde onder het Departement van Burgerlijke Openbare Werken (BOW) – het onderdeel van het koloniale bestuur dat verantwoordelijk was voor de civiele techniek. De diensten, elk met aan het hoofd een ingenieur en een uitgebreide technische staf, verzorgden het waterbeheer, waartoe ook de aanleg van nieuwe waterwerken behoorde.¹⁰ Van Tijen werkte aan de bouw van een stuwdam aan de voet van de Merapi-vulkaan.¹¹

Alhoewel hij nu leiding gaf aan een project, vond hij zijn technische kennis onvoldoende, wat maakte dat hij opnieuw besloot een stap te zetten op wat een wereldreis werd. Na anderhalf jaar in Nederlands-Indië vertrok hij per schip naar de andere kant van de wereld, op weg naar Californië.

In de buurt van San Francisco kon hij aan de slag als landmeter en tekenaar. Tegelijkertijd was er de mogelijkheid om, meestal in de avonduren, een schriftelijke cursus over waterbouwkunde en irrigatietechniek te volgen – na zijn ervaringen in Nederlands-Indië zag hij in die jaren nog altijd een toekomst als waterbouwkundig ingenieur voor zich. In Californië vond Van Tijen een hele andere manier van leven en werken. Het landschap en vooral de droge woestijn waarin hij werkte vormden een compleet andere omgeving dan die in Indië. Het beviel hem zeer. Hij had veel contacten met lokale bewoners, die hem de Amerikaanse samenleving leerden kennen, en de volgens hem perfecte werk- en leefomstandigheden maakten dat hij Californië begon te zien als de plek waar hij zich permanent wilde gaan vestigen. Voordat het echter zover was, waren er twee zaken die hij eerst wilde regelen. Ten eerste vond hij zijn theoretische kennisniveau nog altijd te laag en wilde hij zijn werk verruilen voor een jaar studie aan de *University of California* in Berkeley. En ten tweede wilde hij eerst terug naar Nederland om Mies te trouwen.¹²

Met de terugkeer in Nederland in 1919 voltooide Van Tijen zijn eerste reis rond de wereld en in december van dat jaar trad hij in Amsterdam in het huwelijk met Mies Hajema.

Het andere deel van zijn plan kwam echter op losse schroeven te staan: de Verenigde Staten hadden de grenzen voor buitenlandse studenten gesloten. Desalniettemin waren Van Tijen en zijn vrouw er zeker van dat ze naar het buitenland wilden en gingen ze op zoek naar een alternatief. Studeren aan de Technische Hogeschool van Zürich ging niet omdat ook Zwit-

W. van Tijen en W.A. van Tijen-Hajema in Bandung, ca. 1920-1925, (privécollectie W. Deeleman-van Tijen).

serland de grenzen sloot. Uiteindelijk kwam de oplossing vanuit de Technische Hogeschool in Delft, waarop Van Tijen als laatste was uitgekomen om zo in ieder geval toch ergens een technische studie te kunnen beginnen. In Delft kwam hij in contact met professor Jan Klopper (1878-1966) die toevallig op dat moment bezig was met het opzetten van een nieuwe technische opleiding in Nederlands-Indië: de Technische Hogeschool te Bandung, waarvan hijzelf de eerste rector magnificus zou worden. Dit leek perfect te passen en in mei 1920 vertrok Van Tijen, nu met zijn vrouw, opnieuw naar Nederlands-Indië, op weg naar Bandung.¹³

De volgende zes jaren vormden een aangename periode. Het klimaat op West-Java was aangenaam en de woning aan de Dagoweg in het hart van de stad, in een tijd dat Bandung nog weinig meer was dan een verzameling villa's en koloniale gebouwen omgeven door prachtige natuur, beviel. Van Tijen had samen met de enkele andere studenten privéles van de uit Delft overgekomen professoren, waarbij hij met zijn leeftijd, ervaring en rijke achtergrond een bevoorrechte positie genoot. Vier jaar lang volgde hij lessen over irrigatiebouw – naar

Werk aan de Salam Darma-dam onder leiding van Van Tijen, Java, ca.1925 (privécollectie W. Deeleman-van Tijen).

zijn zin vaak te theoretisch. De studenten waren niet alleen Nederlands. Ook een aantal lokale studenten volgden er hun opleiding en met een van hen werd Van Tijen goede vrienden: een Javaan, Koesno genaamd, die architect wilde worden. Vele jaren later werd hij bekend onder het pseudoniem Soekarno (1901-1970), de eerste president van Indonesië.¹⁴

In mei 1924 studeerde Van Tijen af en kon hij eindelijk echt als ingenieur aan de slag. Hij vond een aanstelling als leidinggevende bij de bouw van een stuwdam in de Cipunegara-rivier: de Salam Darma-dam, ontworpen door Burgerlijke Openbare Werken. Hij ging zo snel aan het werk dat hij de uitreiking van zijn diploma niet eens meemaakte. Hij stuurde zo'n vijftiend mensen aan die op primitieve wijze het landschap ontgonnen. Met zijn socialistische opvattingen zal het voor Van Tijen geen prettig gezicht zijn geweest om de koelies voor een hongerloon te zien werken, maar over de salarissen ging hij niet. Wel probeerde hij met ingenieursoplossingen de werk-omstandigheden zo dragelijk mogelijk te maken.¹⁵

Het leek Van Tijen voor de wind te gaan, totdat hij in maart 1926 ineens ziek werd. Terwijl hij zich op de bouwplaats van de dam bevond, werd hij overvallen door hevige hoofdpijn en raakte hij tot zijn middel verlamd. Pas na twee weken kon hij met een auto naar het ziekenhuis in Bandung worden gebracht. Het bleek polio te zijn en wel zo ernstig, dat na drie maanden op bed liggen besloten werd terug te keren naar Nederland. De thuisreis was zwaar, mede door het ziekteverloop dat zodanig was dat een extra tussenstop op Ceylon (Sri Lanka) ingelast moest worden. Uiteindelijk bereikten Van Tijen en zijn vrouw met een Frans vrachtschip Marseille, vanwaar ze naar Nederland terugreisden en tijdelijk onderdak vonden bij Van Tijens zus in Bussum. De toekomst die Van Tijen voor ogen had, lag in duigen.¹⁶

Pionier van het nieuwe bouwen 1926-1940

Het duurde enige maanden voordat Van Tijen weer enigszins hersteld was. Volledig goedkomen deed het echter niet meer: zijn benen hadden permanente schade opgelopen en hij moest met een stok leren lopen. Ze vonden een rustige plek om te wonen aan de rand van Amsterdam, in het in 1921 aan

W. van Tijen, 1936 (privécollectie W. Deeleman-van Tijen).

de stad toegevoegde Watergraafsmeer. Het was een omgeving met meerdere net nieuw gebouwde woonwijken, waaronder het moderne Betondorp en de traditionalistische Linnaeushof, en Van Tijen ondernam er dagelijkse wandelingen om aan te sterken.¹⁷

De maanden van herstel en bijkomen vormden een keerpunt in zijn leven. In eerste instantie was hij nog zoekend naar mogelijkheden om in Nederland verder te werken als waterbouwkundig ingenieur. De Zuiderzeewerken waren in aanbouw en er was volop werk. Hij begon zich echter steeds meer te interesseren voor woningbouw, waarschijnlijk daartoe mede geïnspireerd door de vele vernieuwende architectuur die rondom hem in Amsterdam verscheen. Daarbij had het grote verschil tussen de Nederlandse leefwijze en die op Java - in Van Tijens ogen zoveel harmonischer dan die hier in de gecultiveerde polder - hem ook in Bandung al aangezet om na te denken over hoe de mens diende te leven en te wonen. De woningbouw en

de rap opkomende veranderingen in de architectuur begonnen als het ware een obsessie te worden – zelf kon hij later niet verklaren wat het was. En ook al raadde de architect Jan Grata-ma (1877-1947) hem af de woningbouw in te gaan, hij had het sterke gevoel dat hij eraan moest beginnen. En hij deed dat.¹⁸

Begin 1927 begon Van Tijen een intensieve briefwisseling met het Nederlands Instituut voor Volkshuisvesting en Stedebouw met de bedoeling alles te weten te komen over de recentste ontwikkelingen in de woningbouw. Hier kwamen ook de uitgebreide connecties van de familie Van Tijen heel goed van pas. Vooral zijn broer Henk, die directeur van de Scheldeerf in Vlissingen was – de NV Koninklijke Maatschappij De Schelde (KMS) – beschikte over een breed netwerk, waaronder binnen de diverse gemeentelijke werken. Een van Van Tijens nieuwe contacten was jhr. M.J.I. de Jonge van Ellemeet (1889-1972), directeur van de Dienst voor Volkshuisvesting van de gemeente Rotterdam, die hem vervolgens aan diverse andere contacten hielp. Vermoedelijk opende dit ook de mogelijkheid voor Van Tijen om zijn enthousiasme voor woningbouw en zijn opvattingen daarover om te zetten in een eerste betaalde opdracht, en wel in de vorm van een boek voor de Dienst der Publieke Werken van de gemeente Amsterdam. In een half jaar tijd schreef hij samen met de bij de dienst werkzame stedenbouwkundige Th.K. van Lohuizen (1890-1956) *Grafieken voor het behandelen van verkavelingsvraagstukken*, inclusief een onderzoek naar de volkshuisvesting in Amsterdam en een scala aan aanbevelingen daarover. Door drukfouten zou het nog enige tijd duren voor het ook daadwerkelijk gepubliceerd werd, maar hij maakte er intern bij de gemeente een goede indruk mee. Het vormde ook de aanleiding voor De Jonge om Van Tijen te introduceren bij Auguste Plate (1881-1953).¹⁹

Plate was van 1917 tot 1923 de voorganger van De Jonge bij de gemeente Rotterdam geweest, en zeer ervaren in de volkswoningbouw. Hij hield er uitgesproken meningen op na over hoe de volkshuisvesting geregeld moest worden, en waarschijnlijk was dat de reden waarom De Jonge dacht dat Van Tijen en Plate het goed met elkaar zouden kunnen vinden. Ze spraken elkaar voor het eerst in oktober 1927 en De Jonge had gelijk: ze konden meteen goed met elkaar overweg. Al heel snel maakten ze plannen om gezamenlijk een eigen woningbouwproject op te zetten. Plate hekelde de inefficiënties en verspillingen van

de woningbouwverenigingen en wilde met een eigen, particuliere onderneming een alternatief bieden. Van Tijen ging daarin mee, daarbij wellicht ook beïnvloed door de socialistische inslag van zijn vader en diens poging om met eigen geld een woonvorm op te zetten. Plate beoogde een wijk van tweeduizend woningen, wat groot was voor die tijd. Van Tijen raadde aan kleinschalig te starten om te laten zien dat ze goede woningen konden bouwen voor een huur die lager zou uitkomen dan gevraagd werd voor woningen van mindere kwaliteit. Dit gebeurde en gestart werd met een rij proefwoningen, waarvoor Plate met eigen geld een stuk grond aan de Lange Hilleweg en Resedastraat in Rotterdam kocht. Omdat Van Tijen geen ervaring had als tekenaar, laat staan als uitvoerend architect, zochten ze een architect met ervaring die het project voor hen kon uittekenen en begeleiden. Het werd Willem Greve jr. (1880-1962), die het korrelbeton – beton met vergruisd puin in plaats van grind en zand – had geïntroduceerd en daarmee een groot deel van het Amsterdamse Betondorp – bij Van Tijen om de hoek – had gebouwd. Omdat de banken terughoudend waren, mede door een ongelooft in betonbouw, richtte Plate samen met een aantal bekenden van hem voor de financiering een eigen vennootschap op: de NV Volkswoningbouw Rotterdam, met onder de participanten Plate's oud-studiegenoot Carel A. Reesink (1880-1961), vennoot in de handelsonderneming in metaalwaren H.J. Reesink & Co. NV, en C.H. (Cees) van der Leeuw (1890-1973), de directeur van Van Nelle.²⁰

Begin 1928 was het ontwerp voor de proefwoningen klaar en op 1 mei verhuisden Van Tijen en zijn vrouw naar Den Haag, naar de Louise de Colignystraat 67 in het Bezuidenhout – in die tijd een nieuwe, deels nog in aanbouw zijnde wijk die vooral bewoond werd door de gegoede middenklasse. Daar werd ook hun eerste kind geboren: een zoon, Willem, die echter een jaar later al zou overlijden. In de zomer begon de bouw van de proefwoningen en meteen al begonnen Van Tijen en Plate aan een plan voor een tweede woonwijk: een wijk van twee- tot driehonderd woningen waarvoor ze optie namen op een stuk grond in Schiedam. Het bracht opnieuw de noodzaak met zich mee om een architect te zoeken en via Van der Leeuw werd Van Tijen geïntroduceerd bij de architecten van de Van Nelle-fabriek: het bureau Brinkman & Van der Vlugt. Van Tijen was zeer onder de indruk van het gebouw en zijn lof zal eraan

Eerder verschenen in deze reeks

M. Brinkman (1873-1925)
Henri Evers (1855-1929)
J.H.W. Leliman (1878-1929)
J.J. van Nieukerken (1854-1913) | M.A. van Nieukerken (1879-1963) | J. van Nieukerken (1885-1962)
M.P.J.H. Klijnen (1887-1973)
J.M. Groenewegen (1888-1980)
J. Otten Husly (1738-1796)
L.P. Roodbaard (1782-1851)
J.C. van Epen (1880-1960)
A.L. van Gendt (1835-1901) | J.G. van Gendt (1866-1925) | A.D.N. van Gendt (1870-1932)
E.H. Kraaijvanger (1899-1978) | H.M. Kraaijvanger (1903-1981)
G.W. van Heukelom (1870-1952)
A.F. Aalbers (1897-1961)
I. Falkenberg-Liefrinck (1901-2006)
H. Knijtijzer (1914-1994)
K.J. Muller (1857-1942)
A. Bodon (1906-1993)
J.H. Leliman (1828-1910)
H. Elte Phzn (1880-1944)
A.J. Kropholler (1881-1873)
A. van der Steur (1893-1953)
Liem Bwan Tjie (1891-1966)
L. van der Laan (1864-1942) | J.A. van der Laan (1896-1966)

A. Eibink (1893-1975) | J.A. Snellebrand (1891-1963)
Z.D.J.W. Gulden (1875-1960) | M. Geldmaker (1874-1930)
J. Verheul Dzn (1860-1948)
Th.W. Rueter (1876-1963)
A.C. Nicolai (1914-2001)
Cora Nicolai-Chaillet (1919-1975)
F.A. Warners (1888-1952)
K. van der Gaast (1923-1993)
S. van Ravesteyn (1889-1983)
S. de Clercq (1880-1962) | A. Broese van Groenou (1880-1961)
Theo Bosch (1940-1994)
A.J.N. Boosten (1893-1951)
M.F. Duintjer (1908-1983)
H.W. Valk (1886-1973)
Paul De Ley (1943)
G.C. Bremer (1880-1949)
J.D. Zocher jr. (1791-1871)
E. Hartsuyker (1925-2013) | L. Hartsuyker-Curjel (1926-2013)
G.F. la Croix (1877-1923)
Hein Salomonson (1910-1994)
J.F. Metzelaar (1818-1897) | W.C. Metzelaar (1848-1918)
Henri Maclaine Pont (1884-1971)
Jan Ernst van der Pek (1865-1919)

Jos. Bedaux (1910-1989)
W. Wissing (1920-2008)
J.W.C. Boks (1904-1986)
K.P. Tholens (1882-1976)
Elmar Berkovich (1887-1968)
Jan Verhoeven (1926-1994)
Piet Tauber (1927)
F.C.J. Dingemans (1905-1961)
Roodbaards Rijkdom (1800-1850)
F.P.J. Peutz (1896-1974)
Dirk van Sliedrecht (1920-2010)
Jan Frederik Staal (1879-1940)
Onno Greiner (1924-2010)
Cosman Citroen (1881-1935)
Tjeerd Dijkstra (1931)
John Bergmans (1892-1980)
Johannes Mutters jr. (1858-1930)
Bruno Nobile de Vistarini (1891-1971) | Wijnand Lemei (1892-1945)
Carl (Karel) Weber (1820-1908)
Gerrit van der Wielen (1767-1858)
Bureau De Roos & Overeijnder (1895-1942)
Gerrit van Arkel (1858-1018)
Hein Otto (1916-1994)
J.M. (Jan) van Hardeveld (1891-1953)
Gijsbert Friedhoff (1892-1970)
W. (Willem) van Tijen (1894-1974)

U heeft zojuist het 72ste deel in de bonas-reeks gelezen. Steun de ambities van de stichting (boeken, website www.bonas.nl, database Archiwijzer) en wordt begunstiger voor een bedrag van tenminste 25 euro per jaar. U wordt dan uitgenodigd voor de boekpresentaties. Bij een bedrag van 250 euro ontvangt u bovendien een exemplaar van de publicaties.

U kunt zich als begunstiger aanmelden via info@bonas.nl en uw gift overmaken op:
NL02ABNA0482742364 t.n.v. Stichting bonas.
De stichting bezit de culturele anbi-status (nr. 803555647).

BONAS

NEDERLANDSE ARCHITECTEN EN STEDENBOUWKUNDIGEN

Willem van Tijen (Wormerveer 1894–Heemstede 1974) was een visionaire architect. Hij was een pionier van het nieuwe bouwen, stond met zijn Rotterdamse architectenbureau aan de wieg van de sociale woningbouw en werd beeldbepalend voor het Nederlandse bebouwde landschap. Velen hebben zijn woonwijken, galerijflats, standaardwoningen, scholen en bejaardentehuizen gekend of zullen zich die herinneren. Ze hadden een diepgaande impact op het naoorlogse leven en wonen, waarbij de architect steeds gedreven was door de overtuiging dat architectuur een middel was om het dagelijkse leven te verbeteren. Dit boek markeert zijn vijftigste sterfjaar. Het vertelt over zijn leven en biedt een frisse blik op de bijdrage die hij leverde aan de Nederlandse architectuur: het werk van een gedreven idealist, die van zijn visie werkelijkheid maakte.

Jolinda van der Born-Kok volgde de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis aan de Universiteit Leiden, na werkzaam te zijn geweest in diverse functies in het bedrijfsleven en het onderwijs, van marketing analist tot payroll consultant. Dit jaar rondt zij de Master Kunstgeschiedenis af bij de Universiteit van Amsterdam, specialisatie Middeleeuwen. Jolinda van der Born-Kok is secretaris van de Stichting BONAS.

André van Deursen studeerde aan zowel de Technische Universiteit Delft (2018) als de Universiteit Leiden (2017) en specialiseerde zich als architect in renovatie, transformatie en herbestemming van bestaande gebouwen en gebieden. Naast zijn werk als erfgoedarchitect aan gemeentelijke en rijksmonumenten bekleedde hij meerdere bestuursfuncties, onder andere bij de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond (KNOB). Hij was ambassadeur van het Nederlands Interuniversitair Kunsthistorisch Instituut (NIKI) in Florence voor de TU Delft. Eerder verscheen bij bonas een publicatie van zijn hand over de architect Carl (Karel) E.M.H.A.F. Weber (1820–1908). André van Deursen is bestuurslid van de Stichting BONAS en de Ir. W. van Tijen Stichting.

Jeroen Moerman studeerde aan de Technische Universiteit Delft (2019) en specialiseerde zich in erfgoed, renovatie en transformatie. Daar was hij coauteur van de publicatie *Influence of brick and mortar properties on bioreceptivity of masonry*. Hierna specialiseerde hij zich als architectonisch ontwerper in zowel renovatie en herbestemming van monumenten als in duurzame nieuwbouw. Jeroen Moerman is tevens grafisch ontwerper, muzikant en klimaatactivist.

